

Jau metus diskutuojame apie dirbtinio intelekto (DI) įtaką Lietuvos švietimo sistemai. Nors dėmesio mokykloms skiriame daug, apie situaciją universitetuose ar kolegijose sužinoti sunkiau. Kaip teigia vieno didžiausio šalies universiteto ekspertai - nesąžiningo darbo problemą efektyviai sprendžia specializuoti DI įrankiai.

„Neturime baimintis ar iš anksto nusistatyti prieš DI grįstas technologijas. Tinkamai naudojamos jos sukuria pridėtinę vertę, atlaisvina žmogų nuo gana techninių darbų ir sudaro sąlygas produktyviau panaudoti savo laiką. Studijų procesas ne išimtis. Žinoma, egzistuoja ir akivaizdžios rizikos plisti nesąžiningam elgesiui. Tad labai svarbu susitarti dėl teisingo naudojimo pozityviems tikslams. Dėl to stengiamės suderinti tikslų DI sugeneruoto teksto identifikavimo ir atitinkamo žymėjimo procesus, kurie padės išvengti galimų rizikų“, – teigia Vytauto Didžiojo Universiteto (VDU) prorektorė dr. Simona Pilkienė.

dr. Simona Pilkienė. Nuotr. autorius Jonas Petronis

Koki vaidmenį DI atlieka universitete?

Kaip pastebi dr. Simona Pilkienė, DI įrankiais sugeneruotas tekstas vis dažniau pradedamas naudoti studijų procese.

Nesąžiningi studentai dirbtinį intelektą į pagalbą pasitelkia skirtingoms užduotims atlikti: galvojant rašto darbo temą, ieškant cituotinių šaltinių, formuojant argumentus, o kiti – ir parašyti visą rašto darbą.

„Priešingai vyraujančiai nuomonei, DI baigiamųjų darbų rengimui dar nėra taip plačiai paplitęs. Studentai technologiją dažniau mėgina naudoti mažesnės apimties rašto darbuose.

Būtina pastebėti, kad baigiamojo darbo rengimo procedūros nėra palankios dirbtiniam intelektui, nes metiniai projektai negimsta per naktį. Tai ištęstinis ilgo laikotarpio darbas, susidedantis iš kelių dalių, kuriose studentas naudojo įgytas žinias, atlieka kokybinį ar kiekybinį tyrimą pagal aiškiai apibrėžtą metodologiją. Ir visuomet kartu su juo darbo rengime dalyvauja vadovas, kuris nuolat stebi savarankiško studento darbo procesą“, – sako VDU prorektorė.

Šie ir papildantys veiksniai išlieka neįkandamu riešutu šiandienėms teksto generavimo sistemoms.

Kotryna Tomkevičiūtė

Užtikrinti sąžiningumą padeda ir dirbtinis intelektas

Aukštosios mokyklos turi labai aiškias vertybines nuostatas akademiniam sąžiningumui palaikyti, todėl nuolat organizuojami įvairūs informaciniai renginiai bei akcijos studentams šviesti. Tačiau greta teisinių normų – naudojami ir pažangūs DI įrankiai.

„Universitetas vadovaujasi Europos komisijos patvirtintomis gairėmis, taip pat mūsų ilgamečio partnerio „Oxsico“ parengtomis rekomendacijomis ir įrankiais. Nuo šių mokslo metų pradžios naudojame specialią įrankį, kuris skirtas būtent lietuvių kalbai. „Oxsico“ kuriamas teksto sutapties atpažinimo sprendimas leidžia atpažinti galimai su DI kurtą tekstą ir taip užkirsti kelią galimam nesąžiningam elgesiui“, – dalinasi VDU prorektorė.

Švietimo technologijų startuolio „Oxsico“ vadovė Kotryna Tomkevičiūtė pabrėžia, kad dirbtinio intelekto perversmo laikais suprasti skaitomo teksto kilmę yra būtina.

„Įvairūs DI įrankiai, įskaitant ir populiarųjį „ChatGPT“ leidžia daug lengviau sugeneruoti

tekstą. Nors prieš metus galvojome, kad toks sugebėjimas prilygintinas burtams, jau suprantame: šiandien šių įrankių potencialas nėra toks beribis, kaip manėme iš pradžių. DI įrankiams trūksta priėjimo prie naujausios informacijos, mokslinių šaltinių ir gebėjimo dirbti prie ištis sudėtingų problemų. Be to, DI dažnai sugeneruoja klaidinančią informaciją, kuri gali suklaidinti ne tik teksto tikrintojus, bet ir patį autorių. Dėl to atpažinti algoritmo kurtą tekstą yra itin svarbus įgūdis visiems švietimo sektoriaus dalyviams“, – pastebi Kotryna Tomkevičiūtė.

Turi keisti švietimo sistemos tikslą

Žiūrėdami į šiandienę situaciją ir požiūrį į DI, matome du kontrastuojančius pasaulius. Švietime DI yra visiškai tabu, o net menkiausia jo pateisinimas sulaukia kritiškų žodžių. Tuo tarpu darbo rinkoje – situacija kardinaliai priešinga, nes ten iš darbuotojų reikalaujama bent minimalių DI įrankių naudojimosi žinių. Tai sukuria akivaizdžią problemą, kurios aktualumas ateities pasaulyje tik didės.

Todėl reikia ne mažinti DI naudojimą švietimo institucijose, bet integruoti jį taip, kad studentams nebūtų pagundų nesąžiningai pasilengvinti sau darbą.

„Reikėtų iš naujo įvertinti namų darbų ar atsiskaitomosios užduoties sąvokas. Sukčiavimas su dirbtinio intelekto įrankiais smarkiai plinta atliekant užduotis, kurios reikalauja tik faktinių žinių, monotoniško ar atsikartojančio darbo. Todėl uždaviniai reikalaujantys konkrečių atsakymų, datų ar apibrėžimų nėra efektyvus būdas tikrinti mokinių žinias, kadangi jų atsakymus nesunkiai galės pakeisti „ChatGPT“. Tačiau jei vietoj klausimų „kas?“, „kur?“, „kada?“ su studentais diskutuosime ir prašysime realiu laiku pagrįsti savo nuomonę – DI įrankiai neturės šansų“, – įsitikinusi startuolio vadovė.

Kaip apibendrina Kotryna Tomkevičiūtė, studentams reikia siūlyti atlikti tokias užduotis, į kurias pokalbių robotai turi tik labai ribotus atsakymus arba juos pateikus būtų iš karto matoma tikroji jų kilmė. Švietimo sektoriui reikėtų susikonscentruoti į aukštesnių gebėjimų lavinimą. Pavyzdžiui, kritiniam informacijos vertinimui, gebėjimui diskutuoti, problemų sprendimui ar inovacijų kūrimui.

